



‘Osmanlı kitabeleri projesi’

Ayasofya civarındaki III. Ahmed Çeşmesi’nin yapılış tarihini veren mısra bizzat padişah tarafından bulunmuştu: “Han Ahmed’e eyle dua aç besmeleyle iç suyu.”

Padişah, devrin şairlerine bu mısradan hareketle bir kaside yazmalarını emretti. Şairler hemen kaleme sarılırlarsa da, “suyu” kelimesi yeterli kafiye bulmak imkânsızdı. Seyyid Vehbi, mısraı basit bir takdim tehirle “Aç besmeleyle iç suyu Han Ahmed’e eyle dua” şekline dönüştürerek problemi çözdü ve oturup üstâdâne bir tarih manzumesi yazdı. Bu manzume çeşmeye, aynı zamanda devrin güçlü hattatlarından biri olan III. Ahmed’in hattıyla hâkkedilmiştir.

Eğer 1927 yılında çıkarılan, bütün resmî ve millî binalar üzerindeki tuğra ve methiyelerin kaldırılması hakkındaki kanun sonuna kadar uygulansaydı, bu nefis kitabenin yerinde şimdi yeller esiyor olacaktı.

Yolunuz bir gün Divanyolu’na düşerse, aşağı yukarı Firuzâğa Camii’nin karşısına düşen ve günümüzde Türk Edebiyatı Vakfı tarafından kullanılan Cevri Kalfa Mektebi’nin önünde durunuz, başınızı yukarı kaldırıp kitabelere bakınız; II. Mahmud tuğrasının tamamen, kitabelerin kısmen kazınmış olduğunu göreceksiniz. Söz konusu kanun çıkar çıkmaz mektep müdürü derhal harekete geçerek tuğrayı ve kitabeleri kazıtmaya başlamış, bu korkunç vandallık Müze Müdürü Halil Edhem Bey’in son anda müdahalesiyle durdurulmuştur. Böylece kısmen kurtarılan kitabeler, yarı yarıya kazınmış halleriyle Cevri Kalfa Mektebi’nin cephesinde ibret vesikaları olarak duruyor. Hadisenin teferruatını öğrenmek isteyenler, Osman N. Ergin’in Muallim M. Cevdet’in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi (İstanbul 1937, s. 254) adlı eserine müracaat edebilirler.

Böyle kaç tuğra ve kitabenin kazındığını maalesef bilmiyoruz. Bir araştırmacının iş edinip bunları tek tek tespit etmesinde fayda vardır.

Kitabelerde, ait oldukları eserlerin hangi tarihte, kim tarafından ve ne maksatla yapıldığı hakkında sağlıklı bilgiler vardır; bu bakımdan her biri başlı başına kıymetli bir vesikadır. Çoğu, önemli şairler, hattatlar ve taş oyma ustalarının ortak eserleri

olduğu için aynı zamanda büyük bir estetik değer taşır. O halde bulundukları yapıya ve muhite ayrı bir güzellik katan kitabeler, edebiyat ve güzel sanatlar tarihi açısından da son derece önemlidir. Camiler, medreseler, hanlar, hamamlar, çeşmeler, sebiller, türbeler ve mezar taşlarında o kadar güzel kitabeler vardır ki, bakmaya doyamazsınız.

Kitabeler üzerinde çalışmalar Avrupa’da XVII. yüzyıl sonlarında başlamış ve zamanla epigrafi (ilm-i kitabet) adı verilen bir ilim doğmuştur. Bizde bu ilimde temayüz eden ilk ilim adamlarından biri, Cevri Kalfa Mektebi’nin kitabelerini bütünüyle kazınmaktan kurtaran Halil Edhem Bey’dir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Rıfkı Melûl Meriç, İbrahim Hakkı Konyalı, Mübarek Galib, Ekrem Hakkı Ayverdi gibi ilim adamları, daha sonra Selçuklu ve Osmanlı devri kitabeleri üzerinde ciddi çalışmalar yaptılar.

Günümüzde de Osmanlı kitabeleri üzerinde çalışan akademisyenler var. Şehir Üniversitesi’nden Hatice Aynur’la Chicago Üniversitesi’nden Hakan Karateke’nin 2010 yılı sonlarında düzenledikleri “Osmanlı Kitabeleri Sempozyumu” çok önemlidir. Bu ikili, Tokyo Üniversitesi’nden Kayako Hayashi’yle birlikte “Osmanlı Kitabeleri Projesi” adını verdikleri harika bir proje geliştirdiler. Eğer vakit ayırıp “www.ottomaninscriptions.com” adresine giderseniz, mükemmel bir web sitesiyle karşılaşacak, istediğiniz kitabenin fotoğrafına, orijinal metnine ve bugünkü dile çevrilmiş haline ulaşacaksınız.

Tokyo Üniversitesi’yle Türk Tarih Kurumu’nun desteklediği proje sayesinde, Osmanlı kitabeleri kayıt altına alındığı gibi, araştırmacılara da büyük bir imkân sunmaktadır. Emegi geçenleri bütün kalbimle kutluyorum. b.ayvazoğlu@zaman.com.tr

Derkenar

Osmanlı Edebiyatı.com

Osmanlı dönemi edebiyatı üzerine yapılmış ve yapılmakta olan çalışmalardan (tez, kitap, makale, bildiri, proje) haberdar mı olmak istiyorsunuz? www.osmanliedebiyati.com adresinden ücretsiz olarak Osmanlı Edebiyatı Çalışmaları Bibliyografyası Veritabanı’nı ziyaret edebilirsiniz. Türkçe ve İngilizce olarak iki dilde hazırlanan, ziyaretçilerin de kayıt girebilecekleri bu veritabanı, Osmanlı dönemi edebiyatı uzmanlarının yanı sıra Ortadoğu ve modern öncesi edebiyatlar üzerine çalışanlar için de hazine değerinde bir kaynaktır. Güney-Batı Londra’da faaliyet gösteren bir yazılım ve eğitim şirketi olan Dodeca Technologies

Ltd'den Richard Vaughan tarafından özel olarak tasarlanan bu web sitesinin muhteva olarak asıl sahibi ise, Osmanlı Kitabeleri Projesi'nin de sahiplerinden biri olan Prof. Dr. Hatice Aynur...
Haberiniz olsun.

2013-01-17
